

DETALJI

List misije OEBS-a

Četvrto izdanje br. 2, april 2004.

Veća pažnja mladima i potencijalima za rano upozoravanje

Novi zadaci OEBS-a nakon nemira 17. i 18. marta, okarakterisanih od strane šefa misije OEBS-a kao "strašan udarac"

Arni Snaevær

Misija OEBS-a na Kosovu uvešće dve nove veće oblasti interesovanja: Omladinu i obrazovanje, kao deo razmatranja svog rada u funkciji stuba za izgradnju institucija UNMIK administracije na Kosovu. Najavljujući reforme Specijalnom Stalnom Savetu Oebsa 30. marta, ambasador Paskal Fieski, šef misije Oebsa na Kosovu okarakterisao je nasilje od 17. i 18. marta kao "strašan udarac međunarodnoj zajednici na Kosovu.

"Mase mladih bili su glavni učesnici nedavnih događaja, ali ne i organizatori" rekao je Savetu ambasador Fieski. "Ova omladina predstavlja budućnost Kosova i moramo joj hitno pomoći da pronađe budućnost i odoli porukama mržnje i netolerancije. Posvećivanje veće pažnje obrazovanju biće, bez sumnje, osnovni deo ove nove aktivnosti, ali mi moramo dati odgovor opštijim pitanjima građanskog obrazovanja i mestu pojedinca u društvu."

Mladi demonstranti tokom martovskih nereda u Mitrovici/Kosovo. Foto UIN.

U OVOM BROJU:

Od dva zla izabrati jedno, str. 3

Druga smrt jednog umetnika, str. 4

Erupcija na Kosovu... uživo na TV, str. 7

Evakuacija multietničkog zimskog kampa, str. 12

OSCE

Nedostatak rezultata u medijima

Šef misije Oebsa rekao je Stalnom Savetu da ova kriza zahteva promene u Oebsovom radu sa medijima i građanskim društvom. "Priznajemo da su rezultati našeg rada na razvoju medija bili slabiji nego što smo se nadali" rekao je ambasador Fieski i najavio da će ova misija sazvati konferenciju medijskih donatora radi procene "zbog čega naši kolektivni rezultati nisu bili bolji i kako ih poboljšati."

Ukazujući da su kosovske nevladine organizacije dobile punu pažnju ove misije, gospodin Fieski je priznao da je ponašanje građanskog društva tokom nedavnih događaja bilo razočaravajuće. "Preispitaćemo naše partnere kako bi videli koji od njih će i dalje dobijati našu podršku."

Gospodin Fieski je naglasio da je demokratsko multietničko Kosovo i dalje Oebsov cilj, ali da mora "ponovo razmotriti realnu strategiju za promociju ovog cilja."

Potencijal za rano upozoravanje

Konačno, šef misije Oebsa je izjavio da će potencijal za rano upozoravanje biti poboljšan većim nadgledanjem medija i povećanjem prisustva Oebsa na terenu. "Proširićemo krug naših saradnika i izvora kako bi obuhvatili više negativnih glasova u kosovskom društvu" rekao je ambasador Fieski "i posvetićemo se izveštavanju i nadgledanju nekih od napora koje smo posvećivali izgradnji potencijala i pružanju saveta. Ali rano upozoravanje nikada nije idealno. Niko ne može predvideti datum i vreme kada će određeno društvo izgubiti kontrolu." Gospodin Fieski rekao je Stalnom savetu da su ove odluke donesene nakon preliminarnih procena, zasnovane, između ostalog, na intervjuima sa stanovništvom koje je misija OEBS-a obavila na terenu u nedelji između 22. i 26. marta. Ovo su glavne tačke ove procene:

Nastavak na strani 2

Dragi čitaoci,

U martovskom izdanju "Detalja" objavili smo priču o povratku manje grupe penzionera u Prištinu. Među povratnicima je bila Vukosava Mitrović koja je uspela, da po prvi put nakon pet godina, proslavi rođendan u svojoj kući. U to vreme, pre manje od 2 meseca, postojala je nada da će se u glavni grad vratiti još nekoliko ljudi. Nažalost, povratak je sada pod znakom pitanja, obzirom na neredu koji su počeli 17. marta.

Ovaj broj "Detalja" je u velikoj meri posvećen posledicama proisteklim iz tih dešavanja. Misija Oebsa priznaje da su ta dešavanja predstavljala snažan udarac kako za samu misiju, tako i za celokupnu međunarodnu zajednicu. Počeli smo da radimo na analiziranju uzroka i posledica i preduzimanju prvih koraka ka reformi našeg rada u skladu sa zaključcima.

Priče koje vam donosimo u ovom broju, bave se različitim aspektima proteklih događaja: reformom rada misije Oebsa na Kosovu, ulogom elektronskih medija, nedaćama privremeno raseljenih lica i drugim žrtvama nasilja. Ovom prilikom objavljujemo i individualne priče nekih Oebsovih službenika.

Pored toga, videćemo šta se desilo sa multietničkim zimskim kampom, kada su deca kroz barikade i uz vojnu pratnju, vraćena svojim domovima.

Dragi čitaoci, Misija Oebsa će, bez obzira na zastoj, nastaviti svoj rad kao Stub zadužen za izgradnju institucija. Bili smo razočarani učinkom nekih naših partnera na Kosovu i zbog toga ćemo morati da procenimo tu saradnju i da je, u skladu s tim, prilagodimo okolnostima. Izvučićemo pouku iz ovog gorkog iskustva i udvostručćemo naše napore kako bismo pomogli ljudima sa Kosova u stvaranju demokratskog i multietničkog Kosova gde ljudi mogu živeti u miru i bezbedno, bez obzira na njihovo poreklo.

Nastavak sa prve strane

Organizovani nacionalizam i neuspeh pomirenja

Posmatrači se slažu da su se među demonstrantima vrlo brzo pojavili organizatori koji su rukovodili, iako su demonstracije počele kao spontani emocionalni revolt. Organizatori su izgleda mala grupa dobro organizovanih radikala. Baš ta efikasnost radikala omogućila je protestantima da svoje emocije sa 17. marta prenesu, u vidu organizovanih pokušaja, na 18. i 19. mart.

Nerešen status

Jedan od često predočavanih razloga za frustraciju javnosti je nerešen status Kosova. Lokalni politički lideri i komentatori su se često osvrtni na nezavisnost Kosova i postojanje paralelnih srpskih struktura kao dva osnovna motiva koji stoje iza protesta. Ipak, mora se dublje zagledati u uzroke nasilja.

Omladina, nedostatak odgovarajućeg obrazovanja i nezaposlenost

Uz visok nivo nezaposlenosti, albanska omladina sa Kosova je svakako puna nezadovoljstva zbog trenutnog *statusa quo*. Mnogim mladima su kući pričane priče koje Srbe predstavljaju kao istorijske neprijatelje. Jednonacionalne škole su takođe loša priprema za multietnički život.

U stvari, početna saznanja pokazuju da mnoge škole nisu učinile ništa u cilju sprečavanja učenika da učestvuju u demonstracijama. Takođe ima izveštaja da su neki nastavnici ohrabrivali učenike da se pridruže protestima.

Ekonomska situacija

Procenjuje se da je tokom 2003. bruto nacionalni dohodak po glavi stanovnika iznosio 700 Evra i da nivo nezaposlenosti iznosi do 70 odsto. Indikatori takođe pokazuju da će ekonomija u 2004 biti u recesiji – domaća proizvodnja ne raste dovoljno brzo da bi

kompenzirala pad priliva novca iz dijasporu i prihode od sve manjeg međunarodnog prisustva. Beznadežna ekonomska situacija je takođe dovela do potrage za izlazima – a manjine su predstavljale vidljivu metu.

Mediji

Izveštavanje o davljenju u reci Ibar može se smatrati direktnim doprinosom podsticanju nasilja. Nakon početka nasilja, TV stanice su emitovale senzacionalne izveštaje i potpirujuće intervjuue. Ovo visokoemocionalno izveštavanje doprinelo je pogoršanju situacije.

Rad i nepopularnost međunarodne zajednice

Međunarodna zajednica na Kosovu postala je meta svakodnevnog kritizma iz svih delova kosovskog društva, ali najviše u medijima. Uzroci nezadovoljstva obuhvataju nedostatak radnih mesta, utisak o političkom zastoj, tolerisanje paralelnih struktura za kosovske Srbe i nedavne visokoprofilne kontroverze, kao što je privatizacija.

Jaz između lokalnih vlasti i stanovništva

Mnogi politički lideri bili su iznenađeni, šokirani i bespomoćni kada je došlo do erupcije nasilja. Ova nemogućnost izabranih vlasti da predvide, spreče ili kontrolišu nasilje pokazuje jaz između stanovništva i političkog establišmenta. Lokalne vlasti i političke partije smatraju se neefikasnim, nereprezentativnim i bez dodira sa stanovništvom.

Osećaj nedodirljivosti

Učesnici incidenata bili su ohrabreni da učestvuju u njima osećajem "nedodirljivosti" nasleđenim iz događaja nakon 1999. Međuetničke zločine – ili bolje rečeno, zločine koji se smatraju takvima – i dalje je teško rešiti zbog nepojavljivanja svedoka, a većina kosovskih Srba koji su otišli nakon 1999 ne vraća se nazad.

Strah od prošlosti

Kosovski Albanci se kolektivno drže u strahu da će se uslovi koji su preovladavali pre 1999. vratiti. Za kosovske Srbe, koji od države dobijaju određene usluge (koje se na Kosovu uglavnom opisuju kao "paralelne strukture"), smatra se da ne prihvataju integraciju u kosovsko društvo.

DETALJI

List misije Oebsa na Kosovu

Beogradska 32 38000 Priština Tel. (+381-38) 500 162

Fax: (+381-38) 500 188

E-mail: press@osce.org

Izdavač:

Sven Lindholm

Glavni urednik:

Arni Snaevær

Urednici:

Hasan Sopa (Detalje) Staviša Mladenović (Detalji)

Priprema i crteži:

Spend Kada

Saradnici:

Edita Bučaj, Majkl Kirbi,

Mevjude Saljiu, Mustafa Skenderi,

Olja Stojanović, Bernard Vrban

osce

Mission in Kosovo

Ograničavanje od odgovornosti:

Izraženi stavovi ili objavljen materijal ne izražavaju neophodno politiku, mišljenje ili poziciju misije OEBS na Kosovu.

Od dva zla izabrati jedno

Novoraseljena lica sa Kosova razmišljaju da li da napuste Kosovo i krenu u novu neizvesnost ili ostanu i daju Kosovu drugu šansu.

Olja Stojanović i Mustafa Skenderi

Kosovo od 17. marta do 17. aprila 2004.

“Pa kako bih sada mogao da se osećam”, na postavljeno pitanje Ilija Todorović (53) odgovara pitanjem, dok nemarno pali cigaretu pred vratima sivkastog kontejnera, svog novog doma. “Trpiš, stvaras i gradiš, a onda iz skloništa gledas kako sve to gori i nestaje za samo 15 minuta. E, baš se tako i osećam”, objašnjava on.

Ilija je sa svojim suprugom i tridesetak Srba iz Prištine, Kosova Polja, Obilića i Kišnice, smešten u jednom od 15 tak kontejnera na imanju kompanije “Voćar” u Gračanici. Improvizovane barake, opremljene krevetima, stolom i stolicama, privremeni su smeštaj privremeno raseljenih.

Prema zvaničnim policijskim podacima objavljenim 31. marta, bilans sukoba, izražen u ciframa, izgleda ovako: 19 mrtvih, više od 700 ranjenih, uništeno je oko 30 crkva i manastira i oko 350 kuća i stanova.

Domovi raseljenih ljudi su tokom nasilja koje je počelo 17. marta, ili potpuno spaljeni i uništeni, ili su opljačkani, a u nekim slučajevima “povratak je nemoguć iz bezbednosnih razloga”.

Ljudima čiji su domovi uništeni, prvo je KFOR ponudio smeštaj u svojim bazama dok se ne pronađe neko trajnije rešenje.

Poseta mestima koja su stradala nakon nereda bila je deprimirajuća. Iz kuća je još uvek šikljao dim dok su dvorišta i štale potpuno poprimile izgled zgarišta. Pojedina mesta su izgledala kao da tamo nikada nije kročilo ljudsko biće. Meštani tih mesta su u međuvremenu evakuisani u obližnje vojne kampove.

“Spavali smo u kampu, bukvalno preskaka-li jedni druge po podu, ma strašno je to. Hranu smo dobijali od Kfora. Najžalosnije je za ovu decu, ovde ima i beba”, objašnjavali su “raseljeni” nakon prvog pitanja “kako je ovde?”.

Nije mnogo drugačije ni u obližnjim enklavama.

U Lapljem Selu i Preocu smešteni su raseljeni

“ Jedva psastavljaju kraj s krajem” privremeni kamp za raseljena lica, Gračanica. Foto: Olja Stojanović.

uglavnom iz Obilića i Čaglavice: Srđan (24) koga srećemo na ulici, sa čudjenjem objašnjava da je pre samo par dana bio u Prištini sa prijateljima Albancima, a danas je u Preocu, bez doma, bez ičega: “Ne mogu da verujem da mi se ovo desilo. Samo želim da po svaku cenu odem odavde, bilo gde,” rekao je on. “Nikome više ne verujem”.

U najvećoj srpskoj enklavi, Gračanici, ipak je smešten i najveći broj ljudi. Oni dan provode posećujući jedni druge, još uvek ne shvatajući “šta im se zapravo dogodilo”. “Iz jednog kaveza smo prebaceni u drugi, ali o tome sada ne razmišljam jer mi je stalno pred očima crkva u plamenu, skrivanje, odlazak”, kazao je Ilija Todorović za Detalje.

Ilijina supruga, koja se s vremena na vreme uključuje u razgovor, objašnjava da joj je sada, posle svega teško i da pomisli o povratku: “Želela bih samo da odem sada i da vidim zgariste crkve, to me boli, vratila se ne bih više nikada”, vidno uzbuđena rekla nam je ona.

Razgovor i obilazak kampa u Gračanici na trenutak su prekinuti jer je neko doviknuo: stiže ručak! Ljudi uzimaju limene zede i spontano kreću ka kamionu koji se parkira. Otvara se zadnji deo kamiona i iz njega počinje da se širi miris hrane. Svako dobija zdelu hrane i komad hleba.

Humanitarna pomoć u hrani, garderobi i obući je svakodnevna a obezbeđuje je Crveni krst Srbije. O kvalitetu onoga što pristiže je teško suditi na osnovu stavova. Neki ljudi su zadovoljni “što bar nešto stiže, jer bi u suprotnom svi gladovali”, drugi su ogorčeni, i dok pokazuju zimske čizme, pitaju “iz stana smo pobešli u papučama a sada smo dobili čizme. Da li je moguće ovo sada nositi?”

Upravo ova situaciju pukog

preživljavanja, većinu raseljenih primorava da priželjkjuju što brži povratak.

“Želim da se vratim u svoj stan, tamo mi je sve ostalo, ne plašim se povratka,” odlučan je Živorad Tonić iz Kosova Polja, koji je sa suprugom i mentalno retardiranim sinom, privremeno utočište pronašao u gračaničkom kampu.

Njegova supruga je malo drugačijeg mišljenja: “Razbolim se pri samoj pomisli na povratak. Trauma koju sam preživela sedamnaestog marta, sama u demoliranom stanu sa bolesnim sinom, nikada neće nestati. Bili smo sakriveni u kupatilu, Dejana (sina) sam umotala u čebe da slučajno ne bi ispustio krik i odao nas”, kroz suze objašnjava supruga Zivorada Tonića.

Ljubiša Spasić iz Obilića je nakon sedamnaestog marta samo jedan dan bio raseljen. Iako je njegov dom spaljen, on svakog dana odlazi do ruševina i namerava da oстане.

“Ranije sam preživeo zahvaljujući komšijama Albancima koji su mi donosili hranu. Za sebe mogu da garantujem da ovde mogu da živim. Ja sam siguran da i sada mogu ovde ostati”.

O budućim planovima onih trenutno raseljenih, teško je doneti konačan sud. Ako je suditi po onome što je rečeno, stavovi su podeljeni. Dok jedan broj ljudi priželjkjuje da se vrati, drugi su odlučni u svom zahtevu za procenom materijalne štete i odštetom što bi im omogućilo lakši odlazak s Kosova.

“Nakon 48 godina stvaranja, sve sto sam imao u Kišnici je unisteno. Sad samo želim da mi neka komisija proceni imovinu i isplati odštetu i napustiću Kosovo zauvek”, kaže Ljuba Milenković, iz Kišnice, sela pored Gračanice.

Nešto više od mesec dana kasnije, u vreme kada izlazi ovo izdanje Detalja, jedan broj ljudi se polako priprema za povratak u obnovljene domove. Među prve obnovljene objekte spada i zgrada “Ju programa”, u širem centru Prištine, gde se očekuje masovni povratak bivših stanara.

Spaljena crkva Svetog Nikole, Priština. Foto: Olja Stojanović

Druga smrt jednog umetnika

Udovica Agima Čavdarbaše priča o "drugoj smrti" svetski poznatog albanskog vajara sa Kosova, čija je galerija spaljena tokom nemira

Mevljude Saljihu

"Ovo je noćna mora", kaže Sebi, udovica pokojnog vajara Agima Čavdarbaše:

Pet godina nakon rata, doživljavamo Agimovu ponovnu smrt".

Foto: Hasan Sopa.

Ona otvara kapiju i ispušta duboki izdah. Pred nama se pojavljuju ostaci četiri decenije rada pokojnog vajara Agima Čavdarbaše, nakon što je porodična kuća-atelje, u Čaglavici pored Prištine, spaljena tokom martovskih nemira.

"Ovo je moja noćna mora," kaže Sebi, vajarova udovica. Tokom ovih teških dana za Kosovo, kada je svako izgubio nešto vredno, Čavdarbašina porodica izgubila je istinski vredan deo onoga što je čuvano iz najveću pažnju: Agimove skulpture. "Pet godina nakon rata, doživeli smo Agimovu drugu smrt," dodaje ona.

Agim Čavdarbaša je bio prvi albanski vajar sa Kosova. Tokom 1995. Kosovska akademija nauka i umetnosti proglasila je studio Agima Čavdarbaše otvorenom Galerijom. Ova galerija, koju su posetili mnogi posetioci iz čitavog sveta, preživela je najteža vremena, da bi u proleće 2004. bila spaljena do temelja.

Mnoga remekdela ovog umetnika su u potpunosti izgorela. Jedna od skulptura koja je pretvorena u pepeo je "Zagrljaj", skoro dva metra visoka skulptura od drveta. Skulpture koje su preživle vatrenu stihiju su uglavnom one napravljene od mermera, ali na sreću vatra nije progutala neke skulpture od drveta jer su bile izložene u dvorištu.

"Agimova remek dela u drvetu, kao što su Zagrljaj, Porodica, Žene sa decom i mnoge druge, od minijatura od onih viših od dva metra, su uništena. Od njih je ostao samo pepeo," kaže Sebi i dodaje, "Sofra, gipsana skulptura zasnovana na našoj tradiciji izložena na balkonu, koju je Agim smatrao svojim remekdelom, prilično je oštećena. Nadam se da će, uz pomoć kulturnih institucija, ova skulptura biti popravljena i biti izlivena u bronzi," kaže ona pokazujući ostatke Agimove omiljene skulpture.

Agim Čavdarbaša bio je međunarodno priznati vajar. Pored Kosova i regiona, njegov rad bio je rado viđen u mnogim drugim delovima sveta.

Agim je predstavljao kosovsku umetnost u Americi, Nemačkoj, Japanu i čak Australiji i Novom Zelandu.

Gospođa Čavdarbaša veruje da je kuća zapaljena 19, znači dva dana nakon glavnih nemira, kada je KFOR povratio kontrolu nad selom. Tokom posete svojoj kući 20. marta kuća se i dalje dimila. "Prema rečima stanovnika koji su imali priliku da vide kuća nije zapaljena 17, u noći euforije i spontanosti, kada su zapaljene i ostale kuće, već kasnije, kaže Sebi, puna gneva. Ipak, ona želi zvanično obašnjevanje od KFOR-a. "Istinski želim da kontaktiram KFOR i vidim šta oni imaju da kažu."

Vraćanjem skulptura u Čaglavicu 2001, Sebi je ispunila Agimovu želju da se one vrata tamo gde pripadaju. Agimove skulpture bile su u Albaniji od 1993, nakon jedne individualne izložbe u okviru "Dana kosovske kulture". Njihovo vraćanje tokom 2001. omogućile su Akademije nauka i umetnosti Kosova i Albanije i Galerija umetnosti. Ona nikada nije ni pomislila da će skulpture njenog muža biti spaljene u njihovom domu, gde ih je Agim i izvajao. "Nikada nisam ni pomislila da se nešto tako može desiti, ali desilo se."

Ništa ne može vratiti uništen Agimov rad. Ali, postoji nada da će preostale skulpture koje su preživle vatru moći da ostanu tamo gde su uvek i bile i da će im biti posvećena bolja pažnja.

Dok zatvara kapiju spaljene galerije Sebi se okreće i baca pobled na "Sofru", skulpturu njenog muža koja je presečena na pola

Kuća poznatog skulptora, spaljena tokom poslednjih nemira. "Nisam mogla da zamislim da će se ovo desiti..."

Foto: Hasan Sopa.

“Šta sada...?”

Bernard Vrban

Prolećna sezona ima tamnu i otrežnjavajuću skoriju istoriju u Mitrovici. Podeljeni grad na Ibru svedok je najmućnijih događaja, koji su se desili na Kosovu od završetka sukoba. Početak proleća/kraj zime, još jednom su pokazali da na Kosovu postoji jak animozitet među Srbima i Albancima, uprkos naporima međunarodne zajednice da dorinese pomirenju ovih zajednica.

Nagoveštaj poteškoća

U sredu, 17. marta, kada sam ujutru rano došao do Oebsove kancelarije, bilo je nagoveštaja moguće nevolje. Ubrzo po dolasku, čuvar me je upitao da li sam čuo nešto o smrti troje albanske dece u većinskoj srpskoj opštini, Zubinom Potoku. Prema rečima čuvara, RTK je izvestila o prethodnim događajima rekavši da su Srbi, goneći decu psom, prisilili trojicu dečaka da skoče u reku, što je imalo kobne posledice. Uprkos činjenici da nije bilo zvanične policijske potvrde o ovome, verovalo se da je priča istinita.

Malo kasnije, otišao sam do grada i seo u blizini pešačke zone u južnom delu grada. Oko 9:15 je u mirnom protestu noseći plakate, prošla grupa dece u pratnji nastavnika. Protest je bio protiv onoga, za šta su oni verovali da je još jedan međuetnički zločin. Ubrzo zatim, međunarodne specijalne policijske jedinice su se rasporedile oko Zone poverenja i parkirale svoja vozila u blizini mosta koji vodi u severni deo grada.

Grupa ljudi je počela da se okuplja na mostu mašući zastavom Republike Albanije, uz pretnju da će preći na drugu stranu mosta, što se kasnije i desilo, pošto je probijena policijska blokada na južnoj strani. Počela je kratka ulična tuča na severnoj strani sa Srbima, koji su tamo čekali. Letele su kamenice i pesnice, ali su dve strane fizički bile razdvojene i vraćene na svoje strane. Da je sve ostalo na “pesnicama i kamenicama” samo bi mali broj ljudi van Kosova čuo o tome šta se događalo. Međutim, svi su čuli o poluautomatskoj pucnjavi i granatama koje su za sobom ostavile sedmoro mrtvih ljudi u ovom bivšem rudarskom gradiću.

Osoblje Oebsa je jedino moglo da sa vrha zgrade posmatra šta se dešavalo. Bili smo svedoci događaja za koji smo verovali da se nikada više neće desiti.

I policijske jedinice koje su pokušavale da zaustave prodiranje u pešačku zonu su takođe bile napadnute od strane albanske omladine. Bačeni su Molotovljevi kokteli i razbacane su kante sa smećem oko policijskog prilaza jedna grupa je pokušala da zapali vatru oko policije. Na sve ovo smo gledali sa naše dobro pozicije, sa šestog sprata.

Senzacionalistički mediji

Obzirom da sam službenik zadužen za medije, pratio sam način na koji su mediji pokrivali

događaj. Ne samo što je RTK loše “uslužio” čitavu kosovsku publiku veće ranije puštajući senzacionalnu priču bez provere činjenica, sipanje ulja na vatru bilo je i izveštavanje “uživo sa lica mesta” sa uključenjima o maršu dece u selo gde su prethodnog dana nastradala tri dečaka. Nastavio sam da čekam nekog albanskog zvaničnika koji bi odigrao pozitivnu ulogu ali u početku nije bilo nikoga, a onda, kada se prvi pojavio, sa njim su išle i reči “fašizam” i “denacifikacija” (Srba).

Gledajući kako selo umire...

Sledeći dan, četvrtak, protekao je u iščekivanju. Da li će doći do novih sukoba, da li će se stvari vratiti u normalu kako bismo nastavili sa radom? Srećom, dan je prošao bez nemira, obzirom da je KFOR preuzeo kontrolu nad gradom i uveo policijski čas. I pored toga, izveštaji o velikim sukobima te večeri prisilili su KFOR da premešti međunarodno osoblje (iz Oebsa, UN, UNHCR-a i drugih agencija) u bazu francuskog KFOR-a, južnije, na izlazu iz Mitrovice.

Međutim, čim smo stigli u Kforov kamp, svi smo shvatili da smo želeli da ostanemo u gradu. Da se to desilo, ne bismo morali da budemo svedoci onoga što se desilo u Svinjaru, selu koje je nastanjeno i Srbima i Albancima. Selo je bilo odmah ispod nas, udaljeno samo 1 km. Iz kampa smo videli vatru koja izbija iz srpskih kuća i čuli smo pucnjavu. Meštani sela su bili evakuisani samo malo pre nego što je masa Albanaca došla do njih autobusom (kao što su nam rekli pripadnici KFOR-a). Užasavali smo se kada smo videli da selo gori i umire.

Ljudi iz sela bili su smešteni u sali za ručavanje

u bazi francuskog kontingenta Kfora. Jeli su i spavali na malom prostoru koji im je dodeljen. Pušili su i ragovarali. Sažaljevali su i zvali rođake u većinskim srpskim oblatima. Lagano su počeli da odlaze na vrh brda nadgledajući svoje selo i mogli su da vide ostvarenje njihovih najgorih strahova. Svinjare više nije postojalo.

Uništavanje uspomena i snova

Godinama se bavim humanitarnim poslom i radim sa “raseljenim ljudima”, ali ljudi ne mogu da se naviknu na tugu, usamljenost i očaj koji možete videti u očima starice koja zna da više nikada neće videti svoj dom. Sve to će ostati neizbrisiva slika plamena koji uništava uspomene, snove, sreću. Ljudi na to ne mogu da se naviknu. Bilo je očigledno da je jedan moj kolega, koji je saradivao sa mnogim zajednicama, bio jako potresen zbog tih događaja- kao i svi mi.

Kosovsko nasilje je imalo široke razmere. Praktično, ni jedna opština sa većinskim srpskim stanovništvom nije ostala neoštećena. Pravoslavne crkve u kojima se obavljale molitve, krštenja i venčanja, koje su ostale čak i posle turske okupacije, bile su uništene isto kao i kuće kosovskih Srba.

“Šta sada?”

U kampu smo ostali ukupno 6 dana slušajući vesti sa radija. Ništa nismo mogli da uradimo osim da tamo sedimo i čekamo. Ipak, čak i dok smo bili u kampu, znali smo da ćemo se nakon izlaska, koji je usledio nakon 7 dana, sresti sa potpuno drugačijim Kosovom od onog koje smo poznavali pre skrivanja u skloništu. Pitali smo se i pitamo se – “Šta sada?”

Svinjare: Pola srpsko, pola albansko. “Bili smo užasnuti gledajući kako selo gori i umire”.

Foto: UN

Želim da se probudim iz ovog košmara!

Mesec mart je u meni probudio neke loše uspomene iako sam ove godine počela da se oslobađam tog straha. Događaji koji su se desili prošlog meseca najbolje pokazuju da nisam bila u pravu.

Edita Bućaj

Ja sam doživela nešto najstrašnije što se može zamisliti. Doživela i preživela. Bog zna kako, ali jesam, kao student u Prištini. Sama. Pet godina kasnije, nevidljiva ruka me vratila u taj period. A ja nisam imala moć da to zaustavim.

Čak sam počela da zaboravljam to što se dešavalo. Sada se smejem svojoj naivnosti, željama i očekivanjima. Mora biti da sam se malo loše proračunala.

Kada je 1999. godine počeo konflikt, ja sam bila u sličnom stanju. Nadala sam se da će maratonski razgovori odagnati ono najgore i da ćemo krenuti napred. Bila je to greška mladog i optimističnog studenta.

Ono što je usledilo bilo je jednomesečno skrivanje po prištinskim podrumima. Moje i mojih cimera. Često smo bili gladni, bežeći od zla koje nas je jurilo. Ali, kako da objasnim ovo što se sada dogodilo?

Kratko putovanje u prošlost

Proleće je bilo u punom cvetu i sve je izgledalo normalno tog dana kada smo čuli da je jedan mladić, Srbin, povređen kada je na njega pucao neko iz automobila u pokretu. To se desilo u Čaglavici, selu koje je 5 kilometara udaljeno od Prištine.

U znak protesta, meštani Srbi su blokirali glavni put koji povezuje centralne i istočne delove Kosova kao i put ka susednoj Makedoniji. Taj incident je za osudu iako policija i "dalje traga" za mogućim počiniocima. Sa druge strane, protesti nisu novost obzirom da se sprovode svaki put kada dođe do sličnog incidenta.

Da situacija bude gora, čuli smo i za incident, koji se desio u selu Čabra na severu Kosova u kome se troje albanske dece udavilo pod nerazjašnjenim okolnostima. Jedan od preživelih dečaka tvrdio je da su dečaci morali da skoče u vodu jer su ih pojurila deca sa psom iz susednog srpskog sela Zubče.

Odjednom je došlo do neviđenog nasilja. Vesti su dolazile sa svih strana, o protestu, buktinjama, ubistvima. Gde sam ja to živela?

Nije mi bila jasna meta. Zar svi? Sve je bilo potpuno zbunjujuće. Tamo. U vazduhu. U mojoj glavi. I to niko nije zaustavio...

Istorija će biti najbolji sudija.

Na licu mesta

Bilo je logično da nakon svih ovih događaja

"Proleće je tek uhvatilo zamah, i sve je izgledalo normalno toga dana kada su stigle vesti..."

Foto UN

ne možemo mnogo da uradimo. Pozvala sam jednog kolegu, Srbina i bila srećna što čujem da su on i njegova porodica bezbedni.

Moje međunarodne kolege su s pravom bile zabrinute za svoju i sudbinu članova manjinskih zajednica. Dobijali smo vesti o upaljenim vozilima UN i kamenovanju zgrade glavnog sedišta UN. Nisu mi se svi deli stavovi na koje sam nailazila. Neke od mojih internacionalnih kolega gledale su me kao da sam ja srećna što se to sve dešavalo. To je bolelo. Navikla sam da čujem da ne postoji nešto poput "kolektivne krivice". Sada sam to okusila i bilo je gorko.

Odlučila sam da izađem iz kancelarije i proverim šta se dešava na terenu. Sa Oebsovom identifikacijom nije trebalo da bude problema. Iskoristila sam priliku da putujem sa nekim stranim novinarima.

Zajedno sa švedskom posadom pokušali smo da pređemo prvi most koji deli Mitrovicu. Francuski vojnici nisu želeli da nas puste, ali je bilo jasno da ne znaju koga da kontaktiraju za instrukcije.

Grad je bio mrtav. Nakon nedavnih nereda, u mestu je vladala smrtna tišina. Dok smo prelazili most i brojne kontrolne punktove imali smo osećaj da se radi o 1942.

Danci su bili ljubazniji i dozvolili su nam da pređemo severnije. Čabra je malo seoce nastanjeno Albancima. Baš kao i Mitrovicu, reka deli to mesto od susednog sela Zubče.

Da li su deca kriva?

Dan ranije, u selu su sahranjena dva dečaka dok se za trećim još uvek tragalos. Sveže ubrano cveće je trebalo da umanjni bol.

Intervjuisali smo oca jednog utopljenog dečaka, ali takođe i jednog koji je preživio. Bio je ubeđen da je njegov sin (onaj koji je preživio) rekao istinu. "To su Srbi uradili. Sve je isplanirala srpska tajna služba, koja slobodno funkcionise na severu Kosova." rekao je on.

Isto toliko su bili ubeđeni i Srbi iz susednog sela Zubče, koji su tvrdili da je sve izmišljeno.

Jedan od prolaznika, koji je krenuo na svadbu, rekao nam je da bi Albanci iz sela Zubče trebali da napuste selo i da se presele u mesta nastanjena kososkim Albancima, obzirom da je ovo bilo jedino albansko naselje i da oni više nisu želeli da žive zajedno.

Obzirom da je većina meštana bila na toj svadbi, odlučili smo da se vratimo. Tim pre zbog psa koji nas je pratio.

Sledećeg dana smo posetili dve enklave: Goraždevac i Belo Polje. Sličan incident se desio u Goraždevcu prošle godine kada je ubijeno dvoje srpske dece.

I ovog puta smo prošli bez teškoća, iako je KFOR povećao svoje prisustvo oko sela. Ljudi su bili prijateljski raspoloženi i čekali su na isporuku naših novina. Važnije od svega je ipak to da selo nije bilo oštećeno.

“Radio-Goraždevac je manja enklavska stanica. Tamo smo sreli oca jednog od dečaka koji su ubijeni pod, ponovo, nerazjašnjenim okolnostima.

“Treba kriviti Šiptare. Oni su ubili mog sina Pantu,” rekao je on. U crnini, i vidno iznerviran, mislila sam da će prasnuti svakog trenutka.

Tragovi ljutnje i plamena

Naša poslednja odrednica bilo je Belo Polje, selo u zapadnom delu Kosova. To je mesto gde su se prošlog leta iz Srbije vratila 24 predstavnika porodica. Njihove porodice čekaju na obnovu kuća.

Uz pomoć Međunarodne zajednice, 24 kuće su bile obnovljene i gotovo spremne za useljenje. Ono što je tužno je to da su tokom nereda, samo 3 “preživeli”, uključujući i crkvu.

Meštane je italijanski KFOR evakuisao u bazu. Razgovarali su sa desetak novinara koji su uspeali da se probiju do njih, prolazeći kroz dobro čuvanu bazu na izlazu iz Peći.

“Odlučili smo da se vratimo jer nam je ovo dom”, rekao je predstavnik zajednice iz ovog sela. “U Srbiji je skupo iznajmljivanje stanova i želeli smo da se vratimo”.

Gledajući u mene s nepoverenjem, bilo je očigledno da je razumeo da moj maternji jezik nije srpski i plašio se da ne prevodim sve što govori. Čak je optužio jednog kolegu koji radi pri misiji OEBS da je špijun.

“Ti nemoj da prevodiš. On (pokazao je prstom na kolegu Stjuarta koji radi u Oebsovoj kancelariji u Peći) govori srpski”.

U nameri da ga smirim, rekoh: “Ne dobijam ništa ako netačno prevedem ono što govorite i Stjuart je Britanac. Možete mi verovati. Ja sam iz susednog Istoka (udaljenom 25 km)”.

“Jeste li čuli da mesta nastanjena Srbima u mojoj opštini nisu dirnuta?” pitala sam u nameri da pridobijem njegovo poverenje.

“Da, čuo sam da su tamo svi u redu”, rekao je i nastavio s pričom.

Poverenje u balkanskom mentalitetu

Krvavi balkanski ratovi uništili su mnogo porodica i odneli mnogo života. Neke štete je moguće nadoknaditi. Neke su nenadoknadiće. Izgubljeni životi govore nam da se pobrinemo kako bi to bili poslednji.

Izgradnja poverenja će biti najteži zadatak. Mora biti obostrana. Jednostrana nastojanja će propasti.

Međunarodna zajednica će jednog dana otići s ovog mesta a mi moramo da naučimo da živimo zajedno zbog toga što je ovo mesto kom pripadamo. Naš novi dom će imati mesta za sve. Hajde da ga zajedno gradimo. Za dobrobit sviju nas.

Multietnički mediji

“Radio K” između dve vatre

Arni Snaevor

Na trgu, ispred prostorija radija K, nalazi se spomenik palim borcima OVK. Nekoliko stotina metara dalje, mogu se videti spaljene kuće kosovskih Srba. Oba su snažni simboli nasilja koje je potreslo Kosovo Polje u nedavnim i ranijim konfliktima.

Emitovanje multietničkog programa nikada nije bilo lako na Kosovu, a posebno ne u ovoj opštini, u kojoj su se, 17. i 18. marta, desili neki od najvećih nemira. Program radija “K” je podjednako podeljen na programe na albanskom i srpskom jeziku. Dva sata programa se svake nedelje posvećuje romskim i aškalijskim slušaocima. Kao i većina kosovskih elektronskih medija Radio K je pratila događaje koji su se odigrali “crne srede” i narednih dana, tokom svog dvadesetčetvorčasovnog programa. Nestanci električne energije perkidali su program ali je emitovanje na dva jezika nastavljeno od početka nemira sve do trenutka kada je srpsko osoblje, iz bezbednosnih razloga, moralo da se evakuise.

Izveštaji sa obe strane

Izgleda da je radio “K” jedan od retkih elektronskih medija na Kosovu koji su imali multietnički pristup izveštavanju o nemirima. “Pokušali smo da događaje pratimo na nepristrasan način,” kaže rukovodilac ove stanice, Naim Breznica. “Dali smo sve od sebe kako bi proverili informacije pre njihovog emitovanja,” kaže g-din Breznica i ukazuje na izveštaje nekih srpskih medija da su ulice puno ubijenih i ranjenih. “Na sreću ovo nije bilo tačno, i nadam se da smo doprineli smirivanju situacije emitovanjem tačnih informacija”. Jedna osoba je umrla i dvanaest je povređeno, od kojih troje vatrenim oružjem, tokom nedavnog nasilja u Kosovu Polju. Izveštaji se nisu bazirali samo na vestima iz jedne zajednice, kao što je bio slučaj sa većinom kosovskih medija sa obe strane linije podele. Multietničnost osoblja je svakako pomogla radiju “K” da uravnoteži svoje izveštavanje.

U jednom trenutku gradom se proširila glasina da je zapaljen radio “K” i da je osoblje radija ozbiljno pretučeno. Ovo se takođe pokazalo kao laž: “Nije bilo ni jednog incidenta u vezi sa ovim radijom” kaže g-din Breznica, “naprotiv, imali smo rekordno broj slušalaca koji su želeli da izraze svoje zadovoljstvo ovakvim izveštavanjem.”

Neravnopravna borba

Ipak, nije tajna da u Kosovu Polju ima neprijatelja multietničke radio stanice. Radio “K”

će morati da se preseli iz prostorija Centra zajednice, kada ovaj bude predat lokalnoj nevladinoj organizaciji, zbog protivljenja opštine, koja je zakonski vlasnik zgrade. Radio “K” zapošljava 12 radnika; 4 sprske, 3 albanske, 2 romske i po jedan aškalijske, makedonske i turske nacionalnosti.

- Da li je ovaj događaj imao nepovoljan uticaj na odnos među osobljem? Gospodin Breznica je izričit “apsolutno ne”. Odnos koji imamo ovde nije pokvaren zbog nekoliko dana nemira!

Finansijski, radio “K” se u velikoj meri oslanjao na donacije međunarodne zajednice, uključujući i OEBS. Navodno, vlasnici preduzeća ne žele da se reklamiraju u multietničkim medijima.

Ne dozvolite da propadne pet godina rada...

Pored svega, g-din Breznica je oprezno optimističan o budućnosti multietničkog Kosova. “Posetio sam srpske lidere u opštini i molio ih da pokažu isto strpljenje kao i nakon konflikta 1999. Zamolio sam ih da uzmu učešće u kosovskim intencijama i ne dozvole da pet godina izgradnje novog društva bude uništeno za 2 dana. Moja procena je da, uz dobru volju i naporan rad, možemo za relativno kratko vreme vratiti na prethodno.”

Ispred Radija “K” fizički ožilci kao tihi svedoci enormnog zadatka koji leži pred nama – sa nepredvidivim rezultatima.

“Pokušali smo da izveštavamo nepristrasno”, kaže direktor radio stanice “Radio K” Naim Breznica iz Kosova Polja. Foto Hanns-Christian Klasing

“Kosovska erupcija”... uživo na TV

Kako su kosovski elektronski mediji izveštavali o nemirima 17. i 18. marta.

Arni Snaevær

Većina komentatora se slaže da je priča o tragičnoj smrti trojice albanskih dečaka u reci Ibar, ta koja je, makar delimično, potpalila vatre etničkog nasilja tokom nemira koji su započeli 17. marta, a koje je 19 ljudi koštalo života.

Prve vesti o ovom incidentu u večer 16. marta bile su emitovane u glavnim večernjim vestima RTK, javnog elektronskog servisa, u 19.30. Voditelj RTK pročitao je tekst u kome je rečeno da policija traga za trojicom dečaka nestalih u reci Ibar. Njihov nestanak mogao bi biti u vezi sa netrpeljivošću Srba i Albanaca. U ovom izveštaju RTK je ignorisao zahtev UNMIK policije, koja je posebno od novinara RTK zatražila da ne koristi ništa što bi upućivalo na Srbe, “jer bi to pogoršalo etničke tenzije”. U 20.45 RTK je počeo da na ekranu emituje najavu daljih vesti u svom kasnijim večernjim vestima “Blic”. U 22.00 RTV 21, privatna televizija, objavila je prvu punu TV priču o ovom incidentu, izveštavajući, bez ikakvih rezervi, da su se trojica albanskih dečaka udavila nakon što su: “Dvojica Srba ... jurila četvoro albanske dece ... i dok su pokušavala da pobegnu, albanska deca su skočila u reku Ibar.”

Poziv premijeru

Priča o incidentu u Čabri desila se u vreme povišenih etničkih tenzija na Kosovu. Na kuću predsednika Ibrahima Rugove nedavno je bačena ručna bomba; Srbi su morali da blokiraju put u znak protesta zbog ranjavanja jednog tinejdžera u Čaglavici. Ovo nije izmaklo pažnji direktora RTK i oko 22.00 – sat vremena pre emitovanja vesti “Blic” – Mufailj Ljimani, urednik informativnog programa RTK, pozvao je premijera Bajrama Redžepija kako bi ga upozorio na situaciju i moguće reperkusije u Mitrovici.

U “Blic” vestima RTK je objavio da su trojica nestalih dečaka: “... žrtve napada grupe Srba”. Izjava portparola UNMIK policije, koja je trajala 12 sekundi i u kojoj se upozorava da ovo još uvek nije potvrđeno, pala je u zaborav nakon objavljivanja senzacionalnog intervjua sa preživelim trinaestogodišnjim dečakom.

... “Prišli smo blizu reci... kada su nas neki Srbi sa psom psovali iz kuće... i pokušali smo da pobegnemo, ali nismo mogli jer smo bili blizu reke.”

Njegovo objašnjenje o ovom incidentu u narednih nekoliko dana pretrpelo je određene izmene i još uvek nije potkrepljeno od strane policije. Stoji činjenica da sam dečak nikada nije rekao da su decu “jurili Srbi sa psom”.

RTK je nastavio direktnim interv-

juom sa Halitom Beranijem, kontroverznim aktivistom za ljudska prava, u kome je on, za davljenje dečaka, optužio “srpske bandite” i tvrdio da je to odmazda za ranjavanje srpskog mladića u Čaglavici.

Dok je upozoravajuća izjava UNMIK policije dobila 12 sekundi vremena za emitovanje, g-din Berani je dobio 1 minut i 46 sekundi. Pre toga je dopisnik RTK iz Mitrovice, tokom direktnog uključivanja u program tvrdio da su se nakon “napada” na decu “skoro svi građani” uputili ka Čabri.

“Obratila sam se medijima, posebno RTK i KTV i dala intervju ispred kamera”, rekla je Trejsi Beker, portparol UNMIK policije: “Apelovala sam na ljude da budu smireni i ostanu u svojim kućama, kako policije ne bi raspoređivala snage za suzbijanje nemira, već se usredsredila na potragu za decom. Ponovo sam naglasila da nemamo dokaza za glasinu da su Srbi ubili albansku decu”. Kako se kaže u intervjuu objavljenom u izveštaju Oebsovog Predstavnik za slobodu medija, ni jedna od stanica nije emitovala apel Bekerove.

“Izgleda da te večeri novinarima nije bilo bitno šta mi govorimo. Izgleda da su zaključke doneli ranije. Nisu obračali pažnja na bilo šta što smo rekli”, kaže u istom izveštaju regionalni portparol Unmika Đorđi Kakuk

Kosovska erupcija... uživo na TV

Sledećeg jutra su izbili nemiri i u Mitrovici, a odmah zatim i širom Kosova. RTK i ostali elektronski mediji, lokalne i nacionalne TV i Radio stanice uskoro su uživo emitovale scene nasilnih demonstracija.

Tokom tog popodneva, televizijske stanice su emitovale scene dramatičnog nasilja uključujući i scene u kojima je bilo moguće videti ranjene i šokirane žrtve. U Mitrovici je privatna albanska stanica prikazivala scene sa terena, uživo dok se u pozadini čula patriotska muzika. Oebsov službenik zadužen za medije, Bernard Vrban,

Na licu mesta: Demonstranti ispred snaga UN I KFOR na mostu u Mitrovici. Foto: UN

o tome je rekao: “Pozvao sam direktora u vezi sa tim neprihvatljivim ponašanjem i muzika je zaustavljena. Ni na srpskoj strani nije bilo mnogo bolje. Te večeri je prikazan film o tome kako su se Srbi odnosili prema Otomanskom Carstvu. To je na srpskoj strani samo dodalo ulje na vatru”.

Ipak, RTK kao javno glasilo privlači najviše pažnje. Sedamnaestog marta su u lančanim intervjuima i voditelji i njihovi sagovornici izražavali razumevanje za nasilje. Ono što sledi je razgovor voditelja sa Nekibe Keljemndi, koja je članica DSK, Parlamenta ali i bivša aktivistkinja i borac za Ljudska prava:

“RTK: Neki kažu da je revolt razumljiv...”

N.K: Naravno da je razumljivo. Ovde se dešavalo mnogo loših stvari...

RTK: Kako vi gledate na ovo? Policija koristi silu i suzavac za rasterivanje albanskih demonstranata dok je Srbima dozvoljeno da danima blokiraju puteve?

N.K.: To je primena duplih standarda od strane UNMIKA i tako je od početka. Ovo sada je produkt takozvane “pozitivne diskriminacije”...

Tokom dana je nastavljeno sa emitovanjem drugih intervjua slične sadržine u kojima novinari sugerišu odgovore.

Dok je član DPK i član Parlamenta Arsim Bajrami proteste karakterisao kao “opravdani revolt albanske populacije i... lekcija za međunarodnu zajednicu”, apeli za smirivanje situacije koji su dolazili od strane premijera i predsednika emitovani su u kasnijim večernjim časovima kada ja dominiralo nasilje praćeno dramatičnim slikama.

OEBS upozorava medije

Sedmanestog marta je Privremeni komesar za medije Robert Žilet, izdao apel medijima zahtevajući od njih da “smanje emotivnost tokom izveštavanja i da informišu javnosti a ne da dodaju ulje na vatru”. Komesar za medije je posetio sve tri velike kosovske televizijske stanice ne bi li naglasio ovu poruku. Narednog dana je Asocijacija nezavisnih novinara na Kosovu izdala saopštenje u kome optužuju PKM za pokušaj cenzurisanja vesti.

Istog dana, nešto kasnije, šef Misije Oebsa na Kosovu, ambasador Paskal Fijeski je sazvao direktore triju velikih kosovskih stanica i podsetio ih na lekciju naučenu u Ruandi kada su novinari bili odgovorni za podsticanje nasilja tokom suđenja za ratne zločine.

Prema Oebsovim izveštajima, razdraženi ton elektronskih medija znatno je promenjen tek pred kraj krize.

(Izvori: izveštaji Oebsovog Odseka za demokratizaciju, PKM i Predstavnik za slobodne medije.)

PMK optužio RTK za propagandu tokom nemira

Privremeni medijski komesar (PMK), Robert Žilet, optužuje direktore RTK, javne kosovske televizije, što su dozvolili da "pogrešan osećaj patriotizma nadvlada profesionalizam". U svom izveštaju na 60 strana o izveštavanju kosovskih medija o martovskim nemirima, PMK kaže: "Skoro 24 časa od večeri 16 marta, novinarstvo na RTK postalo je propaganda."

Pored određenih nepravilnosti u radu drugih medija, gospodin Žilet je najžešće kritikovao RTK za izveštavanje o tragičnom davljenju trojice albanskih dečaka 16. marta. "RTK je... kao jedna od tri televizije čiji se program emituje na čitavoj teritoriji Kosova ... stvorila emotivni i politizovani kontekst za ovu priču intervjuima koji su smrt dečaka kategorički pripisali "srpskim banditima" i "srpskim četničkim hordama", bez ikakvih činjeničnih dokaza."

PMK ukazuje na to da je RTK skoro neprestano podsećao gledaoce na ovu priču emitovanjem tekućeg teksta i stalnim vestima, "koji su, u vezi ove tragedije, stvorili eksplozivnu atmosferu patriotske histerije". G-din Žilet zaključuje da je: "RTK glavna, ako ne i jedina od tri kosovske televizije, odgovorna za transformaciju smrti dečaka od tragične priče u vestima u opasno političko pozorište."

PMK ne kritikuje samo vesti RTK. Kada su izbili nemiri 17. marta, RTK je u tekstualnoj poruci najavila "specijalnu emisiju", istovremeno emitujući, letošnji koncert u Prištini u čast Fatmira Ljimaja, veterana OVK optuženog za ratne zločine, koji trenutno čeka na suđenje u Hagu. Dok je tekst o nasilju u Mitrovici tekao preko ekrana, ispod njega je bio prikazan lik g-dina Ljimaja uz poruku "Vaša

sloboda, naša sloboda", praćeno pesmom dece i drugim muzičkim salutama Ljimaju, u trajanju od 22 minuta. G-din Žilet zaključuje: "Ovo je bio uvod RTK u prve specijalne vesti tog dana o nasilju u Mitrovici. Ispod ove tekstualne poruke urednici RTK odabrali su da emituju snimak visoko-političke simbolike, kao da pozivaju javnost širom Kosova da ne zaboravi svoj patriotizam u tom trenutku."

RTK je dobio lavovski deo kritike, a PMK kaže da je njen glavni privatni konkurent KTV "nije učinio ništa kako bi politizovala ovu priču, ili da je smesti u patriotski, emocionalni kontekst koji bi bezobzorno rizikovao potpaljivanje javnog besa i pogoršanje situacije, kao što je to učinila RTK". Međutim, neki dopisnici KTV su optuženi za slanje "u velikoj meri pristrasnih izveštaja" koji nisu ispitani ili ispravljani. Za trećeg emitera, TV 21, rečeno je da, ignorisanjem izveštaja UNMIK policije o davljenju trojice dečaka, "nije u potpunosti preneo javnosti ključni element neizvesnosti".

Ne iznenađuje što je PMK, koji je služio kao regulativno telo za kosovske elektronske medije, dao nekoliko preporuka elektronskim medijima, posebno RTK. Uz preporuku za reviziju rukovodstva RTK, kao i aktivno sprovođenje kodeksa RTK, obnovu međunarodne podrške i ponovno uvođenje pozicije višeg međunarodnog savetnika, PMK upozorava RTK da odoli žrtvovanju ili odbacivanju niže rangiranih pojedinaca umesto otvorenog preispitivanja rada rukovodstva i sprovođenja standarda.

AS

PMK zaključuje da je RTK, jedna od tri TV stanice koje pokrivaju celo Kosovo, glavna pa čak i jedina isključivo odgovorna stanica, za preokret tragične priče o smrti tri dečaka u veoma opasnu političku igru. Foto Olja Stojanović.

Izveštaj koji kritikuje ponašanje elektronskih medija

Oebsov Predstavnik za slobodu medija je nezavisno istraživao ponašanje kosovskih medija. G-din Mikloš Haraci je u svom izveštaju kritikovao izveštavanje o davljenju troje albanske dece, karakterišući ga kao "jasnu izmišljotinu medija ...koje izgleda nije bila zasnovana ni na kakvim novinarski vrednim činjenicama".

"Bez ovog bezobzirnog i senzacionalističkog izveštavanja, događaji bi možda poprimili drugačiji oblik, rekao je Haraci. Možda nasilje ne bi dostiglo taj intenzitet i nivo brutalnosti

koji je viđen, ili se čak ne bi ni dogodio," zaključio je on.

Kritikujući kosovske medije, (posebno elektronske), za pokazivanje neprihvatljive doze emotivnosti, pristrasnosti, nepromišljenosti i primenu pogrešnog "patriotskog" žara, gospodin Haraci nije optužio medije za namerno "raspirivanje nasilja". Od celokupnog izveštavanja tri glavne kosovske TV kuće o šesnaestom martu, jedino je izveštavanje RTK izdvojeno za kritiku.

Neki manje medijske kuće su prema pomenutom izveštaju, (izuzimajući neke nesrećne izuzetke)", ispoljile konstruktivno ponašanje. O kolumnama i većini izveštaja iz dnevnika Koha ditore i Zeri se kaže da su doprineli smirivanju tenzija.

Pomenuti izveštaj je zasnovan na činjenicama i istraživanju eksperta Dardana Gašija koji je i sam novinar i autor dve knjige o Balkanu.

AS

Kosovska policijska služba spasava zajednicu Aškalijska u Vučitrnu

Događaji od 17. i 18. marta bili su tragični za aškalijsku zajednicu u Vučitrnu i izazov i novo iskustvo za Kosovsku policijsku službu (KPS).

Hasan Sopa

Studenti KPS imali su 17. i 18. marta vatreno krštenje, kada su pripadnici aškalijske zajednice, koja je živela u blizini škole KPS, bili napadnuti.

Predavanja su tog dana počela normalno, ali su se iznenada nakon toga, čule detonacije u blizini škole. "U tom trenutku smo pokušavali da ostanemo mirni". Naravno, situacije je bila napeta, ali je nadvladao profesionalizam, jer smo i u tim kriznim trenucima svi razmišljali kao policajci a ne kao pripadnici neke zajednice", rekla je Aferdita Mikulovci, prvi poručnik pri KPS-u.

Naš zadatak bio je da zaštitimo živote ljudi koji su u opasnosti

Regionalna policijska stanica u Mitrovici je zatražila od KPS-a da pomogne prilikom evakuacije aškalijske zajednice, koja je živela pored škole.

"Vrlo brzo smo bili na "licu mesta" i to je sprečilo najgori mogući scenario", rekao je prvi poručnik škole, Veton Elšani. "Masa se kretala ka aškalijskom naselju i trebalo je da ih mi zaustavimo. Nije lako biti "u liniji" sa unakrsnom pucnjavom. Ali, fizički smo bili dobro pripremljeni i imali smo dobru zaštitu, što nam je mnogo pomoglo. Naš prioritet bio je da zaštitimo živote ljudi koji su u opasnosti i to smo obavili vrlo uspešno".

KPS-ov prvi poručnik zadužen za sprovođenje operacije, Mikulovci, zatražila je dozvolu da otvori kapiju sa zadnje strane, koja je izlaz u vanrednim situacijama, kako bi se olakšao prolaz Aškalijska. Uprava škole je to dozvolila

bez oklevanja.

"Među evakuisanim ljudima bilo je starijih lica, žena, dece i nepokretnih i nije bilo vremena da se prođe do glavnog izlaza", objašnjava Mikulovci.

Moglo je biti mnogo gore

Onda kada su ljudi bili na sigurnom, u velikoj sportskoj sali, dobili su vodu, hranu, ćebad, duške i lekove.

"Žene i deca bili su uplašeni a neki članovi zajednice su bili ljuti zbog nedovoljne zaštite," rekao je šef za planiranje pri KPS-u Timoti Vilson. "To je razumljiva reakcija, ali je akode i činjenica da bi situacija bila mnogo gora da nismo reagovali".

Aškalijske su do mraka ostale u sportskoj sali kada su po njih došli pripadnici francuskog Kfora i prebacili ih do svog kampa.

Tragični događaji na Kosovu, posebno oni u Vučitrnu, predstavljali su izazov i novo iskustvo za Kosovsku policijsku službu (KPS). Bio je to trenutak kada je trebalo "pokazati se" i pripadnici KPS-a su to i uradili.

"Ponosimo se KPS-om, imali su jako dug put i nadam se da im je trening pomogao. Činjenica je da su oni još uvek mlada policijska služba i da još uvek uče", rekao je Timoti Vilson koji je sa KPS-om od samog početka.

Naučena lekcija

Nema ni najmanje sumnje da su ovi događaji, kao prvo i najbitnije, štetili Kosovu. Predstavljali su izazov i za lokalne i za međunarodne

institucije. Iznad svega, narušeni su međuetnički odnosi. Ali, na kraju krajeva, uticaj na KPS je bio pozitivan.

"Nedavni događaji su ojačali naše etničke odnose, ovde govorim o KPS-u. Tog dana smo svi zajedno reagovali i ovo treba da bude lekcija svim nadležnim institucijama, što znači da je KPS sposoban za snalaženje u kriznim situacijama kao i za preuzimanje većih odgovornosti u budućnosti", zaključio je prvi poručnik Veton Elšani.

"Nedavni događaji su ojačali ... međunacionalne odnose" među pripadnicima kosovske policijske službe, kažu oficiri KPSS. Foto Hasan Sopa.

Ličnosti i proces: povratak kosovskih Albanaca u Štrpce

Dve harizmatične osobe uključene su u, relativno uspešan, povratak kosovskih Albanaca u Gornju Bitinju kod Štrpca. Majkl Kirbi se susreo sa Eljezom Fejzulahom i Zoranom Popovićem.

Majkl Kirbi

Nakon što su u rasejanju proveli više od 4 godine, 56 predstavnika domaćinstava se tokom 2003. vratilo se u Gornju Bitinju kod Štrpca. Povratak kući posle dužeg odsustva nije proces koji se obavlja preko noći i ova reintegracija predstavlja kulminaciju dugotrajnih pregovora između predstavnika međunarodne zajednice, opštinskih zvaničnika i nekolicine neraspoređenih komšija.

Dve najharizmatičnije osobe uključene u povratak u Gornju Bitinju su Eljez Fejzulahu i Zoran Popović. Ovi ljudi su vezani za zemlju i karte njihovih porodičnih istorija koje su u tesnoj vezi sa Gornjom Bitinjom. Pored toga, mislim da su Zoran i Eljez, pre svega, porodični ljudi, a to što su postali predstavnici zajednica više je po nasleđu, nego što je to njihova individualna želja.

Šezdesetdevetogodišnji zemljoradnik Eljez, gleda i nada se svetlijoj budućnosti sa entuzijazmom čoveka koji je mnogo mlađi. Uprkos zdravstvenim problemima i lecarskom savetu "da smanji svoje aktivnosti", blagorečivi gospodin Fejzulahu ostaje aktivan zagovarač međuetničke tolerancije i razumevanja među zajednicama.

"Najslađe vam je tamo gde ste rođeni", rekao

Dve najharizmatičnije ličnosti uključene u povratak stanovnika Gornje Bitinje, su Elez Fejzulahu ...

nice. Iako on ima nešto drugačiji pogled na stvari i povratak suseda Albanaca vidi kao prisilu nad selom, Zoran je voljan da otvoreno porazgovara sa svima.

“Međunarodnazajednica svetu prikazuje “med i mlecao”, ali je situacija malo drugačija”, rekao je Zoran dok smo tokom marta razgovarali u njegovoj dnevnoj sobi. “Ja imam ženu i troje dece i sve što imamo u ovom selu su televizori i jedna mala radnja. Ovde nema ni barova ni kafića”.

...i Zoran Popović. Na slici sa službenikom OSCE misije na Kosovu Oliverom McCoyem. Foto: OSCE

mi je Eljez nedavno, dok smo pili kafu. “Više od 30 godina sam glava porodice i znam da je prva stvar koja mora biti urađena, upravo izgradnja poverenja među zajednicama. Ja sam rođen u Gornjoj Bitinji. Moje komšije Srbi takođe su rođene u Gornjoj Bitinji. Potrebno je da živimo zajedno i, istini za volju, mi ne možemo da živimo jedni bez drugih”.

Kao neko ko je više nego dvostruko mlađi od Eljeza, ja cenim njegovu mudrost i divim se njegovoj prisebnosti u teškim situacijama.

Zoran Popović (43) je tesar po zanimanju. On je upečatljiv i glasan branilac svoje zajed-

Zoran je poprilično jasan po pitanju odnosa među zajednicama i svog ličnog angažovanja oko povratka. “Proces povratka zahteva da obe strane budu tolerantne. Trebalo bi da više slušamo jedni druge a manje Beograd i Prištinu”.

Upitan o trenutnom razvoju situacije, Zoran podiže ruke: “Napolju je hladno i putevi su u katastrofalnom stanju. Pokušao sam da o ovome razgovaram sa predstavnicima Međunarodne zajednice, ali ni opštinska Radna grupa za povratak, ni opština Štrpce nisu prihvatile moje predloge.

I pored toga što Zoran ostaje aktivan u zastupanju zajednice, on je zvanično napustio poziciju u Radnoj grupi za povratak želeći da se više posveti porodici i poslovnim obavezama.

Na brdima oko Štrpca bila je nepredvidiva zima. U vreme kada je jako hladno samo par jakni i pucketanje vatre nude spas. Drugom prilikom je izgledalo kao da je proleće došlo preko noći i da su sunčevi zraci, plavo nebo i otpoljeni sneg, prvi vesnici novog perioda. Promene se dešavaju, hteli mi to ili ne, i to je takođe, jedan proces.

Trebalo bi da plešemo!

Majkl Kirbi

Kada sam prvi put mojim pretpostavljenima pomenuo da ples i aerobik mogu biti pokretači međuetničke tolerancije i pomirenja, njihova reakcija bila je mnogo manje nego pozitivna.

Postoje ljudi koji govore o demokratskim principima i jednakosti kao o teorijskom konceptu a postoje i oni koji su zapravo zaduženi za stvaranje lokalnih inicijativa koje podržavaju te ideale.

Možda diskusije i okrugli stolovi, koji uključuju političare i predstavnike različitih zajednica, zvuče obećavajuće nekolicini ljudi sa Kosova, ali ovo je većini kosovske omladine zanimljivo kao “lanjski sneg”.

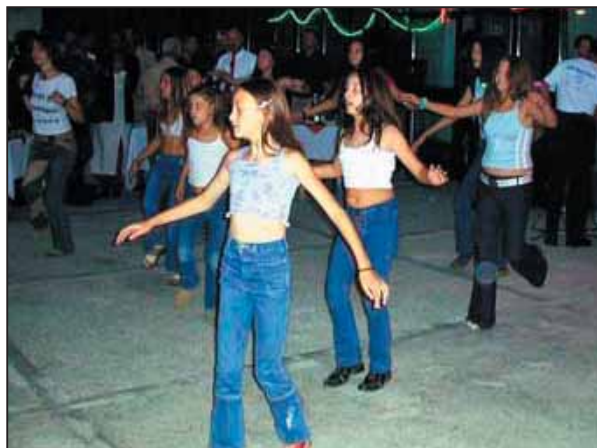
Kao osoba koju privlače drugačiji pogledi na stvari, često sam pokušavao da zamislim kako izgleda svet posmatran očima jednog trinaestogodišnjaka. Onda kada se ne obmanjujem detinjastim snovima, sebi postavljam pitanje, “Kada je reč o međuetničkoj toleranciji, šta OEBS može da uradi kako bi se održao status quo bez stvaranja vidno veštačkog okruženja?” Tokom rada sa mladima naučio sam da inicijative poput takmičenja u košarci, omladinski kampovi i kreativne obrazovne aktivnosti lakše vode do željenih rezultata:

poštovanja, razumevanja i prepoznavanja.

Uprkos prvobitnom oklevanju, preuzeo sam inicijativu “Ples i aerobik za stvaranje poverenja.” Koordinator projekta bio je hiperaktivni Ljubiša Racićević, poznatiji kao Pota. Pored toga što je direktor Kulturnog centra Sveti Sava, Ljubiša je u stanju da ko-municira sa ljudima čiji jezik ne razume. Ono što je najvažnije, nezavisno od etničke ili religijske pripadnosti, deca su kao magnetom privučena Potinom pozitivnom i energičnom pristupu životu. Sve što sam više razmišljao o tome, shvatao sam da je Pota prava osoba za izgradnju mosta među mladima u Štrpcu.

“Ples i Aerobik za stvaranje poverenja” u Štrpcu je jednogodišnji projekat kojim je misija Oebsa opštini Štrpce ponudila dodatne kulturno sportske aktivnosti u oblastima

nastanjenim kako Srbima tako i Albancima. U taj projekat je uključeno oko 110 mladih Srba i Albanaca. Omladina u Štrpcu ne shvata da projekat predstavlja pomirenje i nastojanje da se stvori tolerantna atmosfera. Ono što oni znaju je da igra opušta i da je zabavna.

Možda diskusije i okrugli stolovi, koji uključuju političare i predstavnike različitih zajednica, zvuče obećavajuće nekolicini ljudi sa Kosova, ali ovo je većini kosovske omladine zanimljivo kao “lanjski sneg”.

Foto: Oliver McCoy

Multietnički zimski kamp prekinut zbog etničkog nasilja

Zimski kamp na Brezovici, koji je organizovao OEBS, završen evakuacijom zbog nemira 17. i 18. marta.

Arni Snaevor

Jutro 17. marta svakako je izgledalo kao mirno brezovičko jutro. Sijalo je sunce i topio se sneg, najavljujući proleće. Pedesetak dece okupljeno je u KPS multietničkom zimskom kampu za izgradnju potencijala u hotelu Molika. Ko je mogao pretpostaviti da će tokom noći deca morati da se evakušu i, pod policijskom pratnjom, otprate kućama? Da, bilo je bombardovanja, ali je to bila "prijateljska vatra", jer su se američki vojnici KFOR-a međusobno grudvali.

"Koristili smo jezik znakova"

Pedesetak dece, starosti između deset i petnaest godina, iz opština Uroševac, Kačanik i Štrpce, prisustvovalo je kampu, zajedno sa šestoro KPS policajaca, dva lokalna nastavnika, lokalnim doktorom i predstavnicima KFOR-a.

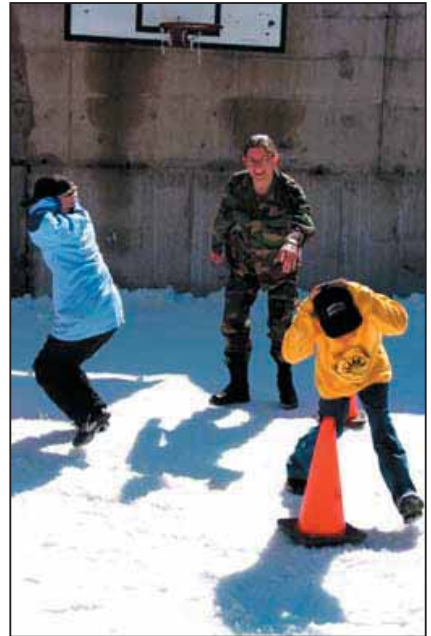
Dvanaestoro dece bilo je srpskog porekla, šestoro RAE, dok su ostala deca bila albanska. Jedan od ciljeva petodnevnog zimskog kampa, koji je nastavak prethodnog uspešnog letnjeg kampa, bio je poboljšanje imidža KPS-a i okupljanje siromašne dece iz većine kosovskih etničkih grupa. U sredu, trećeg dana kampa, predstavnici američkog KFOR-a organizovali su sportske aktivnosti, kojima su prisustvovali lokalni politički lideri, roditelji i

članovi porodica učesnika kampa.

Aktivnosti kampa protekle su u najboljem redu, uz saradnju i druženje sve dece učesnika. "Baš je lepo", rekao je trinaestogodišnji Agran Ademi za Detalje. "Igre su interesantne. Ne razumem srpske drugare, ali pokušavam da komuniciramo korišćenjem jezika znakova." To je takođe bio prvi put da se Stojanka Đorić, 12 i Jovana Milosavljević, 13 igraju sa albanskom decom. "Sviđa nam se društvo, ali su takmičenja još lepša", rekle su one za Detalje.

Čekajući Mis Kosova

Gregori Boutrajt i ostali vojnici KFOR-a igrali su se sa decom i bilo je teško reći ko se najbolje zabavljao, deca, KPS ili vojnici, u prelepom okruženju na Brezovici. Muškarci su se radovali susretu i razgovoru sa Mis Kosova, koja je trebala da poseti zimski kamp. "Možda će održati govor o miru u svetu..." prokomentarisao je neko. Međutim, nikada ni smo saznali da li bi Mis Kosova govorila o miru u svetu. Dok su deca iz svih etničkih grupa učestvovala u povlačenju konopca sa pripadnicima KFOR-a i KPS-a, tek nekoliko godina stariji tinejdžeri vodili su pravi rat sa kosovskim Srbima, policijom i KFOR-om u Mitrovici, a uskoro i u svim kosovskim opštinama.

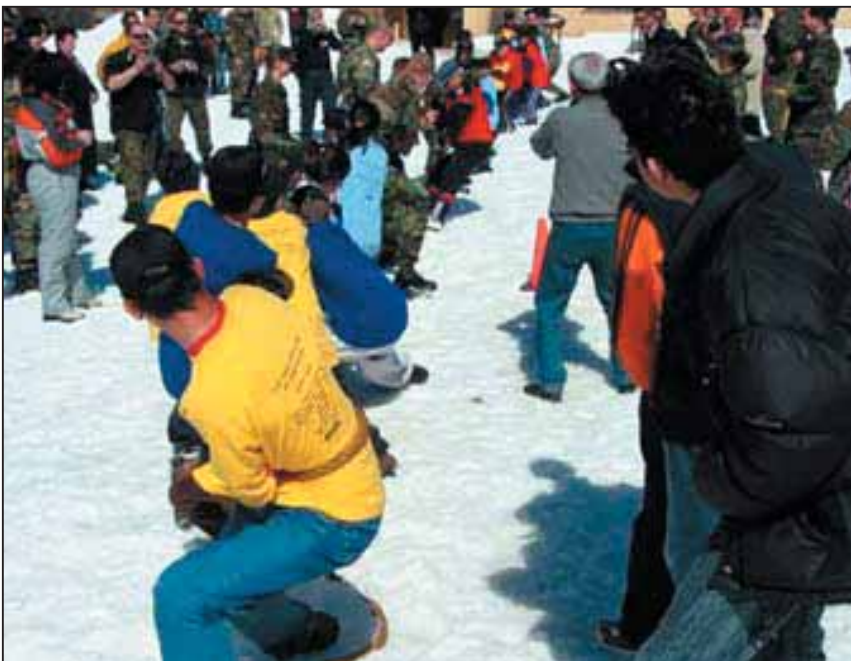
Američki KFOR u akciji.
Foto: Hasan Sopa.

Evakuacija u pola noći

Uvek je ogromna odgovornost kada su vam poverena tuđa deca i, iako su komandanti kampa bili veoma hrabri, verovatno je bio ogroman teret postarati se da deca, svo 51, iz različitih etničkih zajednica, bezbedno stignu kući. Čim je težina situacije postala jasna, tokom poslepodneva 17. marta, doneta je odluka da se kamp zatvori. Međutim nije se mogao naći civilni autobus, a još teže vozač voljan da prođe liniju etničkog razgraničenja u Dragkovcu.

"To je bio trenutak od koga nam se kosa dizala na glavi", priznaje Aleksandra Simpson, OEBS-ov glavni organizator ovog događaja, "ali svi smo ostali hladne glave".

Tek u ranim jutarnjim časovima sledećeg jutra pronađeno je rešenje za evakuaciju dece koja su zbog odlaska morala da se probude u 6.20. Konačno KFOR je pratio decu u Uroševac i Kačanik, gde su ih sačekali roditelji. Aleksandra Simpson je odahnula kada su deca bezbedno stigla kući. Uprkos dramatičnom i neočekivanom završetku ona zaključuje: "Namera KPS kampa bila je izgradnja potencijala i to je i postignuto, uprkos nesrećnim okolnostima. Neki od glavnih službenika KPS-a iz Uroševca i Štrpca moraju se pohvaliti za smirenosti i efikasnost u rešavanju ove situacije i evakuisanje učesnika kampa bez širenja panike među decom."

Nevina borba u igri povlačenja konopca na Brezovici u momentima izbijanja etničkog nasilja u Mitrovici

Foto: Hasan Sopa